

УДК 81'25 (811.111)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-2-22>

Леся КУШМАР,

orcid.org/0000-0003-0407-6267

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Київського національного торговельно-економічного університету
(Київ, Україна) l.kushmar@knu.edu.ua

Оксана ЦИМБАЛИСТА,

orcid.org/0000-0003-4895-472X

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Київського національного торговельно-економічного університету
(Київ, Україна) o.tsymbalysta@knu.edu.ua

Вікторія НІКІФОРОВА,

orcid.org/0000-0002-6606-1127

старший викладач кафедри іноземної філології та перекладу
Київського національного торговельно-економічного університету
(Київ, Україна) v.nikiforova@knu.edu.ua

ПОТРЕБА ПЕРЕКЛАДУ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена дослідженню мовних контактів між українською та англійською мовами у глобалізованому світі. Глобалізація – це невід’ємна складова життя на планеті, де знання є необмежені ні простором, ні часом. Де-факто залишається англійська мова основною в усіх сферах і найкращим способом поширення знань. Поняття “англійська мова як глобальна мова” відображає абсолютно нове явище у ХХІ ст. Стає очевидним, що в академічному контексті постає загальна потреба в перекладі як складової, що фактично може подолати розрив між технологічними вдосконаленнями, англійськими даними і фактичним контекстом, чим і зумовлює актуальність нашого дослідження. Мета дослідження – проаналізувати зв’язки між англійською та українською мовами, на основі яких визначається місце та значення перекладу. Дослідження було проведене серед 238 представників усіх вікових категорій сфери науки. Для аналізу отриманих даних у роботі використано методи аналізу, систематизації, порівняння, функціональний, конструктивний, описовий та метод перекладу. Результати дослідження дали змогу отримати відомості про статус англійської мови: 65% опитуваних відповіли, що вони використовують англійську для пошуку останніх досліджень з теми. 93% респондентів не використовують англійську мову для своїх досліджень. Усі опитувані володіють англійською мовою і більша половина мають рівень вище середнього. 83% учасників опитування відзначили важливість і необхідність перекладу змісту літературних джерел на українську. Однак респонденти вказали на те, що не існує єдиного універсального словника, який би стосувався наукових розвідок, і тому кожен науковець використовує різні наукові дефініції англійською мовою, описуючи одні і ті ж явища чи процеси. Результати анкетування показали, що зв’язок між англійською та українською мовами є досить глибокий. Перспектива подальших досліджень полягає у детальному аналізі ролі та місця перекладу у сфері науки, що є основою для майбутньої глобалізованої освіти фахівців різних напрямків.

Ключові слова: англійська мова, українська мова, глобалізація, переклад, освіта.

Lesia KUSHMAR,

orcid.org/0000-0003-0407-6267

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation
Kyiv National University of Trade and Economics
(Kyiv, Ukraine) l.kushmar@knute.edu.ua*

Oksana TSYMBALYSTA,

https://orcid.org/0000-0003-4895-472X

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor of the Department of Foreign Philology and Translation
Kyiv National University of Trade and Economics
(Kyiv, Ukraine) o.tsymbalysta@knute.edu.ua*

Viktoriiia NIKIFOROVA,

orcid.org/0000-0002-6606-1127

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Philology and Translation
Kyiv National University of Trade and Economics
(Kyiv, Ukraine) v.nikiforova@knute.edu.ua*

THE NEED FOR TRANSLATION IN THE GLOBALIZED WORLD OF ENGLISH

The article is dedicated to language contacts between the Ukrainian and English languages in the globalized world. Globalization is an integral part of life on our planet where knowledge is not limited by space or time. De facto, English remains the main language in all areas and the best way to spread knowledge. The concept of “English as a global language” reflects a completely new phenomenon in the XXI century. It becomes obvious that in the academic context there is an urgent need for translation as a component that can actually bridge the gap between technological improvements, anglicized data and the actual context, which determines the relevance of our research. The purpose of the research is to analyze the connections between the English and Ukrainian languages, on the basis of which the place and meaning of the translation is determined. The study was conducted among 238 representatives of all age categories in the field of science. To analyze the obtained data, methods of analysis, systematization, comparison, functional, constructive, descriptive, and translation have been used. The results of the study provided information about the status of the English language: 65% of respondents answered that they use English to find the latest research on the topic. 93% of respondents do not use English in their research. All interviewees speak English and more than half have an above average level. 83% of participants noted the importance and necessity of translating the content of literary sources into Ukrainian. However, respondents pointed out that there is no single universal dictionary that applies to scientific researches, and therefore each scientist uses different scientific definitions in English to describe the same phenomena or processes. The results of the survey showed that the connection between the English and Ukrainian languages is quite deep. The prospect of further research is a detailed analysis of the role and place of translation in the field of science, which is the basis for the future globalized education for specialists in various fields.

Key words: *English language, Ukrainian language, globalization, translation, education.*

Постановка проблеми. Глобалізація – це процес, що передбачає міжнародну комунікацію у різних сферах. Від початку він характеризувався як економічний процес, але сьогодні вже охоплює усі сфери діяльності людини. Глобальна взаємодія та інтеграція між людьми є прямим результатом такого процесу. Розуміння нашого глобального світу відбувається завдяки швидкому вдосконаленню технологій, що оточують нас кругом. Це впливає на середовище, культуру, політику, економіку, освіту та науку. Глобалізація – це невід’ємна складова життя на планеті, де глобалізовані знання є необмежені ні простором, ні часом. Де-факто залишається англійська в усіх сферах, і найкращим способом поширення знань є також саме ця мова. І стає очевидним, що в ака-

демічному контексті постає нагальна потреба в перекладі досліджень для тих, хто розмовляє іншими мовами. Таким чином, переклад – це та складова, що фактично може подолати розрив між технологічними вдосконаленнями, англійзованими даними і фактичним контекстом, чим зумовлено актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час правління королеви Єлизавети I (1533–1603) приблизно чотири-п’ять мільйонів людей користувалися англійською мовою (Crystal, 2003). Нині вільно володіють цією мовою близько 670 млн осіб, а в межах «розумної компетентності» – приблизно 1,2–1,5 млрд осіб. Крім того, у світі з 1000 наукових публікацій 760 виходять англійською мовою. Саме цією мовою подається

80% інформації в мережі Інтернет, хоча для 40% користувачів англійська мова не є ані рідною, ані першою. Англійські країни виробляють близько 40% світового валового внутрішнього продукту. Отже, жодною мовою раніше в історії не розмовляла така велика кількість людей і, до того ж, ніколи раніше в історії не існувало такої кількості стандартизованих мов, як сьогодні – 1,2 тис. (Лисак, 2018).

На думку деяких учених, однією з передумов виникнення сучасних процесів глобалізації є початок зародження так званих глобальних форм співіснування людства, які належать до витоків зародження людства, де вже тоді основна роль належала силовим формам “спілкування” між різними племенами та народами. Проте слід відзначити, що “саме усвідомлення масштабів нашої планети, її форм та обрисів континентів стало можливим завдяки тому, що у вітрила кораблів Х. Колумба, Ф. Магеллана, В. да Гама, Дж. Кука та інших мореплавців XVI-XVIII ст. дули вітри економічних та політичних інтересів Іспанії, Португалії та Великобританії”, що й стало однією з передумов формування глобальної свідомості людства” (Ясиневич, 2011).

Директор центру міжнародної вищої світи при Бостонському університеті професор Ф. Альтбах порівнює сучасне поширення англійської мови у науковому світі з пануванням латинської мови в університетах Середньовіччя. Науковець зауважує, що латина у XIII ст. виступала потужним засобом не лише інтернаціоналізації університетів, а й встановлення домінуючої ролі католицької церкви в інтелектуальному й науковому розвитку суспільства. І лише протестантський реформаційний рух Мартіна Лютера з яскравою вираженою ідеєю національної ідентичності сприяв оновленню і розвитку національних мов та наукових еліт у європейських країнах (Загородня & Горюнова, 2021).

За останні кілька десятиліть англійська мова стала одним із найважливіших академічних і професійних інструментів. Понад 90% індексованих наукових робіт написані англійською мовою, оскільки міжнародна спільнота визнає її основною мовою. Англійська мова фактично є стандартною мовою в міжнародному дослідницькому співтоваристві (Benmokhtar, 2021).

Поняття “англійська мова як глобальна мова” відображає абсолютно нове явище у XXI ст., хоча багато вчених провели серію досліджень щодо англійської мови як “lingua franca” (ELF) ще задовго до того, як вона набула глобального статусу. На початку XXI ст., як пише А. Мауранен у

передмові до збірки статей “English as a Lingua Franca” опублікованої в 2009 р., дослідження з використання англійської мови як ELF стало однією з найбільш яскравих сфер досліджень (Mauranen & Raita, 2009: 2). Д. Крістал використовує словосполучення World Standard Spoken English (стандартна світова розмовна англійська) для позначення нового мовного явища (Crystal, 2003); glocal English (синтез слів global (глобальний) та local (місцевий, глобальний)) – є своєрідною реакцією на глобалізацію і є мовою, що має міжнародний статус, але поряд з тим і відображає місцеву ідентичність (Goswami, 2003).

Проблемою перекладознавства займалися, як вітчизняні так і зарубіжні вчені, серед яких Алексеєва І., Гарбовський Н., Гречина Л., Карбан В., Королькова С., Латишев Л., Шевченко, Н., Dudeney G., Hockley N., Harmer J., Rapaille C.

З цієї метою у статті проаналізовано мовні зв'язки між англійською та українською мовою, на основі яких встановлено місце та значення перекладу між аналізованими мовами.

Дослідження було проведене серед представників усіх вікових категорій сфери науки – 238 опитуваних. Для аналізу отриманих даних у роботі використано методи аналізу, систематизації, порівняння, функціональний, конструктивний та метод перекладу. А також описове дослідження, щоб встановити статус англійської мови як глобальної та значення перекладу в академічному контексті.

Виклад основного матеріалу. Очевидно, що англійська мова, стала домінуючою завдяки націям, які стали наддержавами. Англійські академічні системи приймають більше половини іноземних студентів у світі. Багато з цих випускників повертаються до рідних країн із завзяттям до англійської мови та до іноземних університетів, у яких вони здобули ступінь. Основні наукові та наукові журнали публікуються англійською мовою, оскільки їх редактори та більшість їхніх дописувачів є професорами університетів англійських країн. Аналогічно, велика більшість світових академічних веб-сайтів і наукових мереж функціонує англійською мовою. Англійська мова є найбільш вивченою другою мовою у світі. Це дає англійській мові значну перевагу в багатьох неанглійських країнах просто через кількість мовців. Наприклад, у Китаї більше студентів, які вивчають англійську, ніж у Сполучених Штатах, і більше людей, які говорять англійською в Індії, ніж у Британії. Крім того, англійська мова має офіційний статус, визнаний урядом у більш ніж 70 країнах (Gural & Smokotin, 2014).

Погоджуємося із думкою деяких дослідників про те, що англійська мова як модель пропонує свої варіанти у вигляді трьох концентричних кіл: 1) «inner circle» – внутрішнє коло – включає переважно носіїв мови таких країн, як Великобританія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія; 2) «outer circle» – охоплює території, де англійська мова вивчається і використовується як друга мова. Сюди належать переважно колишні колонії Британської імперії, де англійська мова слугує засобом для комунікації між спільнотами, які розмовляють різними мовами; 3) «expanding circle» – коло, яке розширюється і охоплює усіх тих, хто вивчає і використовує англійську мову як іноземну. Саме це коло представляє території, які з середини ХХ ст. зазнали найбільшого зростання (Kachru, 1992).

Результати нашого дослідження демонструють статус англійської мови. Так, 65% опитуваних відповіли, що вони використовують англійську для пошуку останніх досліджень з досліджуваної теми або теми, яка становить інтерес для респондента (Рис. 1).

Проте, відповідаючи на друге запитання *Чи використовуєте англійську мову у дослідженнях?* лише 7% відповіли Так. Усі інші – 93% відповіли негативно (Рис. 2).

Відповідаючи про рівень володіння англійською мовою, більшість респондентів фіксували відповідь, що стосувалася рівня володіння вище середнього (Рис. 3).

На запитання *Чи перекладаєте список літератури з англійської мови на українську?* Респонденти у 98% відповіли Ні, і лише 2% констатували переклад списку літератури на українську (Рис. 4).

Хоча майже усі опитувані (99%) відзначили, що коли починають працювати над темою дослідження, то використовують лише українську літературу. Варто підкреслити, що респонденти на запитання *Чи важливий переклад змісту літературних джерел на українську?* відповіли у 83% позитивно, це їм допомагає дослідити тему ґрунтовно.

Вважаємо, що більшість важливих наукових досягнень описано англійською мовою, тому значення англійської мови як універсальної залишається беззаперечним.

Однак респонденти вказали на те, що не існує єдиного універсального словника, який би стосувався наукових розвідок, і тому кожен науковець використовує різні наукові дефініції англійською мовою, описуючи одні і ті ж явища чи процеси.

Переклад – це процес заміщення тексту на одній мові текстом на іншій мові. У той час, як текст – це не простий набір елементів: слова

Рис. 1.

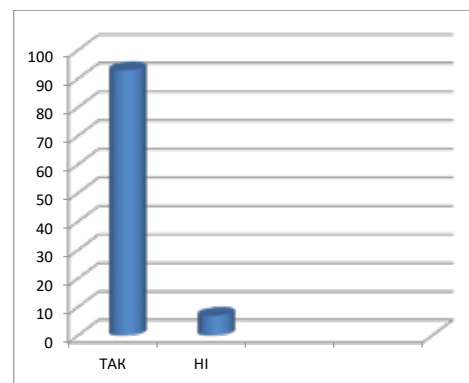

Рис. 2.

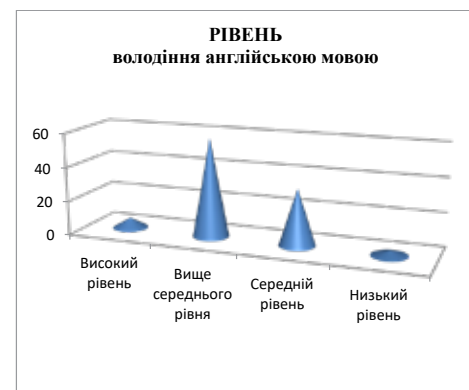

Рис. 3.

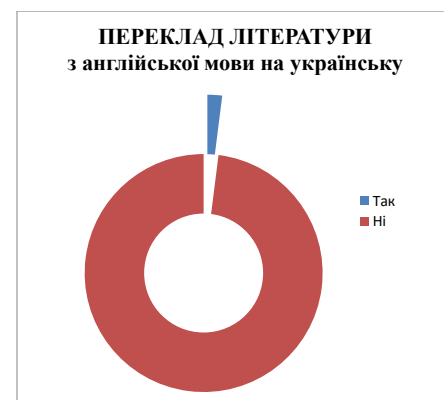

Рис. 4.

і пропозиції, які ми використовуємо в процесі комунікації, можуть мати різні значення, якщо змінювати їх поєднання (Rapaille, 2007). Значущим у цьому змісті залишається застосування лексичних та граматичних методів трансформації при перекладі, таких як (Карабан, 2001):

- 1) Лексичні трансформації:
 - конкретизація (specification or differentiation);
 - генералізація (generalization);
 - антонімічний переклад (antonymous translation);
 - компенсація (compensation);
 - додавання слів (decompression or addition of words);
 - опущення слів (omission of words);
 - змістовий розвиток (modulation).
- 2) Граматичні трансформації:
 - заміна членів речення (replacement of parts of the sentence);
 - зміна структури речення в цілому – членування (partitioning);
 - об'єднання речень (integrating sentences);
 - заміна частин мови (replacement of parts of speech).

На нашу думку, переклад доповнює прогалину в нашій глобалізованій атмосфері, де дослідники та спеціалісти мають йти в ногу з постійними науковими досягненнями у всіх сферах життєдіяльності людини. Переклад – це шлях встановлення і підтримання міжмовних контактів, це джерело збагачення мови.

Однак поширення англійської як дійсно все-світньої мови призвело до того, що ніхто не може передбачити, що надалі відбудеться з мовою, якою користується величезна кількість людей. Чи

уніфікується вона, чи, навпаки, виникнуть нові варіанти мови? Ніхто не може сказати, яким шляхом піде розвиток мови, якщо більше людей використовують її як іноземну, а не рідну. До початку XXI століття для англійської мови це співвідношення становило три до одного. Англійська перемістилася з Великобританії, Америки та інших англійськомовних держав у країни, де вона вважається другою або іноземною мовою. Цей факт може вплинути на майбутнє мови, яке поки що є досить туманним і невизначеним (Crystal, 2003).

Висновки з дослідження. Англійська мова відкриває доступ до невичерпної скарбниці світових знань. Перетворення англійської мови на глобальну мову є фактом, що вже відбувся. Поширеність англійської мови пов'язане з політичними, економічними процесами, а також з тим, що в багатьох країнах вона є другою офіційною мовою. У тих країнах, де англійська мова не має офіційного статусу другої мови, велика кількість людей володіє англійською як іноземною. Наше дослідження передусім мало на меті з'ясувати актуальність перекладу для зміцнення англо-українського мовного контакту в глобалізованому світі, де наука постійно розвивається. Результати анкетування показали, що зв'язок між англійською та українською мовами є досить глибокий. Більшість респондентів погодилися з важливістю перекладу змісту наукових розвідок для наближення останніх до нових тенденцій у всіх сферах життєдіяльності людини. Перспектива подальших досліджень полягає у детальному аналізі ролі та місця перекладу у сфері науки, що є основою для майбутньої глобалізованої освіти фахівців різних напрямків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загородня О. Ф., Горюнова М. М. Германські мови у глобалізаційних процесах XXI століття. *Закарпатські філологічні студії*, 2021. Вип. 19. Т. 1. С. 141–145.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Ч. 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця : Нова книга, 2001. 303 с.
3. Лисак Г. О. Поширення англійської мови у світі в контексті глобалізації. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, 2018. № 14. С. 91–101.
4. Ясиневиц С. Л. Глобалізація та її наслідки для України. URL: <https://student.zoomru.ru/gospravo/globalzacyatanasdkidlya/46040.357066.s1.html> (дата звернення: 19.07.2022).
5. Benmokhtari H. The Need for Translation in the Globalized World English Arabic Contact in the Algerian Academic Context *Arab World English Journal*, 2021. 12 (1), 28–39. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol12no1.3>.
6. Crystal D. *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
7. Goswami R. Globalisation Erodes Local Languages, Fuels “Glocal” English”, 2003. URL: www.freerepublic.com/focus/f-news/957263/posts (дата звернення: 19.07.2022).
8. Gural S. K., Smokotin V. M. The language of worldwide communication and linguistic and cultural globalization. *Language and Culture*. 2014. № 25, P. 4–13.
9. Kachru B. World Englishes: approaches, issues and resources. *Language Teaching*. Cambridge : CUP, 1992. № 25, 1–14.
10. Mauranen A., Raita E. *English as a Lingua Franca: Studies and findings*. Newcastle Upon Tyne, U.K. : Cambridge Scholars Publishing, 2009.
11. Rapaille C. *The Culture Code. An ingenious way to understand why people around the world buy and live as they do*. N.Y. : Broadway Books, 2007.

REFERENCES

1. Zahorodnia O. F., Horiunova M. M. Hermanski movy u hlobalizatsiinykh protsesakh KhKhI stolittia [Germanic languages in the globalization processes of the 21st century]. *Zakarpatski filolohichni studii*, 2021. Vyp. 19. T. 1. Pp. 141–145 [in Ukrainian].
2. Karaban V. I. Pereklad anhliiskoi naukovoï i tekhnichnoi literatury. Ch. 2. Leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni trudnoshchi [Translation of English scientific and technical literature. Part 2. Lexical, terminological and genre-stylistic difficulties]. Vinnytsia : Nova knyha, 2001. 303 p. [in Ukrainian].
3. Lysak H. O. Poshyrennia anhliiskoi movy u sviti v konteksti hlobalizatsii [The spread of the English language in the world in the context of globalization]. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva*, 2018. № 14. Pp. 91–101 [in Ukrainian].
4. Yasynevych S. L. Hlobalizatsiia ta yii naslidky dlia Ukrainy. [Globalization and its consequences for Ukraine]. URL: <https://student.zoomru.ru/gospravo/globalzacya-tanasldkidlya/46040.357066.s1.html> (last accessed 19.07.2022) [in Ukrainian].
5. Benmokhtari H. The Need for Translation in the Globalized World English Arabic Contact in the Algerian Academic Context *Arab World English Journal*, 2021. 12 (1), 28–39. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol12no1.3>
6. Crystal D. English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
7. Globalisation Erodes Local Languages, Fuels “Glocal’ English”. URL: www.freerepublic.com/focus/f-news/957263/posts (last accessed 19.07.2022).
8. Gural S. K., Smokotin V. M. The language of worldwide communication and linguistic and cultural globalization. *Language and Culture*. 2014. № 25, 4–13.
9. Kachru B. World Englishes: approaches, issues and resources. *Language Teaching*. Cambridge : CUP, 1992. № 25, P. 1–14.
10. Mauranen A., Raita E. English as a Lingua Franca: Studies and findings. Newcastle Upon Tyne, U.K. : Cambridge Scholars Publishing, 2009.
11. Rapaille C. The Culture Code. An ingenious way to understand why people around the world buy and live as they do. N.Y. : Broadway Books, 2007.